

ring af et sundhedssystem eller indførelsen af en ny praksis i en landsby. Endelig diskuteres de ansatte eksperter motivation for at indgå i denne slags arbejde, og hvilken rolle de høje lønninger spiller for deres motivationer og for samarbejdsproblemer.

I „Værter udenlands“ er det hovedsageligt uddannelsen af 3.-verdens indbyggere i vestlige landes universiteter, der tages op. Oftest udvælges de studerende efter, hvorvidt de kan tilpasse sig det vestlige uddannelsessystem, selvom disse kvalifikationer ikke nødvendigvis er de vigtigste, når de kommer tilbage og skal udføre et stykke arbejde i deres hjemland. På trods af denne udvælgelse har mange alligevel svært ved at tilpasse sig det vestlige uddannelsessystem.

I „Værter hjemme“ diskuteres forskellige aspekter af samarbejdsproblemer ud fra „værternes“ synspunkt. Igen tages problematikken om lønninger op, såvel som gruppedynamikker, lederskab og forskellige opfattelser af hierarki og lighed. Disse lønforskelle og donorenes manglende tolerance og respekt for allerede eksisterende systemer er med til at styrke de mindreværdsfølelser, der er blevet bygget på siden kolonitiden. Målet med udviklingsbistand bør være at opnå en form for reciprocitet, der ikke nødvendigvis drejer sig blot om penge og ressourcer, men i lige så høj grad om respekt for at social lighed og gruppedynamikker er kontekstuel defineret.

Mange relevante dilemmaer og paradokser tages op i bogen, selvom man som antropolog godt kunne have ønsket sig mere kontekstualisering af disse. De mange overvejelser dækker mangfoldige lande, donorer og projekter, enkelte som forfatterne selv har erfaring med. På trods af nogle enkelte korte cases sidder man som læser tilbage med en følelse af ikke at have fået empirien præsenteret. Gennem en meget generaliserende diskussion konstrueres nogle modeller ud fra de identificerede dikotomier, som vi bygger vores interaktion og kommunikation med „de andre“ på. Modeller, der ud fra et antropologisk synspunkt er meget rigide, men som har den fordel, at forfatterne får lettere ved at foreslå, hvad der bør og kan gøres for at opnå mere vellykkede projekter i fremtiden.

Om det kommer til at virke, er nok noget, man som antropolog ønsker at stille sig kritisk over for, men som forfatterne selv gentagne gange understreger, ønsker de blot at levere et supplement til andre perspektiver. Psykologi-

ens opgave er, siger de, at beskæftige sig med mikrofaktorer som holdninger og de særlige handlinger, der er relateret til disse holdninger, hvorimod antropologerne fokuserer på relationerne mellem sociale faktorer.

Selvom bogen af og til leverer interessante indsigter i de mange former for fejlkommunikation og samarbejdsproblemer, der let opstår, minder den også den antropologiske læser om, at det netop er svært at forestille sig, at disse problemer kan løses uden at tage højde for relationerne mellem sociale faktorer. Og gør man det, bliver man også nødt til at stille spørgsmål ved, hvorvidt problemer med udviklingsbistand kan reduceres til kommunikationsproblemer mellem donorenes eksperter og værternes eksperter.

*Hanne O. Mogensen
Institut for Antropologi
Københavns Universitet*

Torben Bech Dyrberg, Allan Dreyer Hansen & Jacob Torfing (red.): Diskursteorien på arbejde. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag 2000. 342 sider. ISBN 87-7867-067-5. Pris: 298 kr.

Bogen er opbygget med en indledning, hvori diskursteorien som forskningstradition skematiskeres, og behovet for mere metodisk reflekterede tilgange til empiriske studier fremhæves. Herefter følger ti eksempler på anvendt diskursanalyse. Endelig afsluttes med en række metodiske overvejelser i forbindelse med diskursanalyse.

Det første bidrag er Jacob Torfings diskussion af velfærdsstatens ideologisering i kapitel 2. Her argumenteres der for, at velfærdsstaten må ses som en ideologisk/diskursiv konstruktion, og at denne er et produkt af forskellige hegemoniske kampe i tid.

I kapitel 3 analyserer Johannes Andersen det amerikanske rockfænomen Marilyn Manson. Det er Andersens tese, „at Marilyn Manson har fat i noget fundamentalt vedrørende det at være ung i et sen-moderne samfund“ (s. 46). Manson udtrykker et behov hos moderne mennesker for at opleve det autentiske eller basale, men samtidig er dette noget flydende og flertydigt, som ikke endeligt kan indfanges. Dette eksponerer Manson gennem en række modsætninger: kristendom–satanisme, fascistisk–autoritet, lort–spyt, teknologi–det dyri-

ske, smerte–sex, rocken er død–den lever. Med hensyn til diskurs siger Andersen, at „[h]an [Manson] først og fremmest opfattes som et moderne diskursivt fænomen, der indgår i og er udtryk for bestemte sociale sammenhænge. Han opfattes med andre ord som et diskursivt fænomen, der hos givne grupper af unge fungerer som dynamo og katalysator for sociale processer, der centrerer sig om unges identitetsdannelse i slutningen af 90’erne“ (s. 53-4). Videre diskuterer Andersen ungdomskultur i historisk perspektiv med vægt på indflydelse fra institutioner, og hvordan forskellige ungdomsgrupperinger forestilles at modtage fænomenet Manson.

I kapitel 4 skriver Niels Åkerstrøm Andersen om det komplekse og paradoksale forhold mellem administration og politik med udgangspunkt i teorier hentet hos henholdsvis Luhmann, Laclau og Foucault.

I kapitel 5 afdækker Eva Sørensen sammenhængen mellem decentraliseringsstrategier og brugerbestyrelser i den offentlige sektor for herigennem at belyse forskellige politiske holdninger, målsætninger og forventninger til disse.

I kapitel 6 anvender Allan Dreyer Hansen Laclau og Mouffes diskursbegreb til analyse af lokaludvalg som eksempler på lokale politiske fællesskaber. I kapitel 7 analyserer Birgitte Poulsen forskellige typer eksklusionsmekanismer i forhold til politisk indflydelse og identiteter i skolebestyrelser.

I kapitel 8 diskuterer Jan Ifversen civilisationsbegrebet og kombinerer i sin analyse af dette begrebshistoriske elementer såvel som diskurs- og tekstanalyse.

I kapitel 9 skriver Torben Bech Dyrberg om „forholdet mellem racisme, nationalisme og populisme, som det kommer til udtryk i partier, bevægelser, medier og hos enkeltpersoner“ (s. 221). Dyrberg beskriver, hvordan racismen i Danmark er en uadskillelig del af populismen og et nationalistisk angreb på *Overdanmark*, de politiske eliter, der anses for at være i ledtog med andre europæiske eliter og det „fremmede“. Disse angreb kommer eksempelvis fra Mogens Glistrup og Den Danske Forening. Afslutningsvis fremhæves det, at „racisme udviser et typisk moderne træk ved at stræbe efter at afdække et skjult ordningsprincip, hvor søgningen efter sandhed samtidig er en kritik af at underordne sig autoriteter, når disse vel at mærke gør vold på den nationale ‘ting’...“ (s. 242).

I kapitel 10 analyserer Lilie Chouliaraki refleksivitet og senmoderne identitet i forhold til mediediskurser med udgangspunkt i et græsk nyhedsprogram og to respondeters reception af dette. Hun siger indledningsvis, at „[I]dentitet er et produkt af diskurs, hvilket betyder, at den artikuleres igennem klassifikationsprincipper: identitet udelukker, hvad der er ‘andet’, og forsvarer og indbefatter, hvad der er ‘eget’ – hvor ‘andet’ og ‘eget’ selv skabes i en artikulationsproces“ (s. 247). På grundlag af diskussion af kulturel identitet og senmodernitet viser Chouliaraki, hvordan refleksivitetensbegrebet er tæt knyttet til nationale identitetsdiskurser. Dette kobler hun med måden, hvorpå tyrkerne i den ovennævnte nyhedsudsendelse fremstilles som den „konstitutive anden“.

I kapitel 11 analyserer Ole Wæver med udgangspunkt i begreberne stat, nation og Europa diskursive strukturer i tysk og fransk udenrigspolitik. Endelig diskuterer i afslutningen forskellige metodiske overvejelser i forhold til anvendt diskursanalyse.

Jeg synes, bogen fremstår som et interessant og nødvendigt bidrag til de efterhånden voldsomme mængder af tekster, der fra forskellige vinkler teoretiserer diskurs. Faren ved anvendelse af diskursive analysetilgange kan være, at objekterne for analyse har en tendens til „at forsvinde“. Bogens force er i denne forbindelse dens empiriske tilgang til og anvendelse af diskursteoriene i forbindelse med de mange forskelligartede bidrag. Bredden er dog også dens svaghed, da det er svært at forestille sig, hvem der ville finde samtlige så forskellige bidrag interessante og relevante. Endelig er der vel ikke, som overskriften siger, tale om diskursteorien på arbejde, men netop diskursteorier, da ikke bare de empiriske eksemplers fokus varierer kraftigt, men der trækkes ligeledes bredt på mange forskellige bidrag til teoretiseringerne af diskursbegrebet.

Johan Fischer
Internationale Udviklingsstudier
Roskilde Universitetscenter

D. E. Gannik & L. Launsø (eds.): Disease, Knowledge, and Society. København: Samfundslitteratur 2000. 264 sider. ISBN 87-593-0814-1. Pris: 220 kr.

Aktiviteterne i sundhedsvæsenet udvides, og udgifter til sygdomsbehandling stiger, uden at